

DOM

afsagt den 30. juni 2017 af Vestre Landsrets 12. afdeling (dommerne Mogens Heinsen, Torben Geneser og Marianne Hornbjerg (kst.)) i ankesag

V.L. B-1080-15

Codan Forsikring A/S som mandatar for
Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S
(advokat Karen Margrethe Frederiksen, Frederiksberg)
mod
3F - Fagligt Fælles Forbund som mandatar for [REDACTED]
(advokat Henrik Juel Halberg, København)

Retten i Hjørring har den 10. juni 2015 afsagt dom i 1. instans (rettens nr. BS 7-157/2013).

Påstande

For landsretten har appellanten, Codan Forsikring A/S som mandatar for Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S, gentaget sin påstand for byretten om frifindelse.

Indstævnte, 3F – Fagligt Fælles Forbund som mandatar for [REDACTED], har nedlagt påstand om, at appellanten tilpligtes at betale til [REDACTED] 839.849,90 kr. med tillæg af procesrente af 187.998,25 kr. fra den 9. september 2012, af 114.905,18 kr. fra den 4. februar 2013, af 72.298,19 kr. fra den 17. september 2013, af 305.382,24 kr. fra den 10. november 2014, af 84.228,74 kr. fra den 5. oktober 2015 og af 75.037,30 kr. fra

den 21. april 2016, alt til betaling sker.

Supplerende sagsfremstilling

Der har også for landsretten været enighed mellem parterne om erstatningskravets opgørelse, og at der er årsagssammenhæng mellem arbejdsulykken og skaden.

Der er for landsretten fremlagt fotos af byggepladsen og bilag om indholdet af mureruddannelsen.

Forklaringer

Jørgen Thaarup, [REDACTED], Tommy Risager og Jim Kristensen har afgivet supplerende forklaring for landsretten.

Jørgen Thaarup har supplerende forklaret, at de mindste overliggere, der skulle bruges indvendigt i huset, skulle køres rundt med palleløfter på betondækket inde i huset, og at de skulle løftes på plads manuelt. De tunge overliggere skulle lægges på plads ved hjælp af byggeliften. Det skulle gøres udefra, idet byggeliften ikke kunne køre inde i huset. Terrænet lå 40-50 cm under gulvhøjden, og af den grund kunne man ikke køre ind med byggeliften. Desuden var der sat skillevægge af gasbeton op inde i huset. Vægten af de tunge overliggere gør, at man skal anvende byggeliften. De øvrige 3-4 tunge overliggere i den modsatte side af huset var monteret med brug af byggeliften. Han ved ikke, om der var givet en instruktion om det, men det var sådan, man havde gjort det. Det var efter hans opfattelse muligt at anvende byggeliften udefra til opgaven. Palleløfteren har overhovedet ingen betydning i sagen, idet den kun er anvendelig til at transportere overliggere rundt på betondækket inde i huset, og overliggeren skulle lægges på plads udefra. Palleløfteren kunne heller ikke løfte så højt. De tunge overliggere er placeret ved den gule presenning på billedet i ekstrakten side 85. Man kan køre helt op til bygningen med byggeliften, hvis man fjerner et modul fra byggestilladset, og det ville måske tage 5 minutter. Der er ikke noget på billederne side 85-87, der viser, at byggeliften ikke kan anvendes, og terrænet er fladt og farbart. Det er en ganske sædvanlig opgave inden for byggeri at oplægge overliggere. Der forekommer ofte tunge overliggere. Der anvendes byggelift eller kran til montering af tunge overliggere. Der er ikke særlige vanskeligheder forbundet med at lægge en overlig-

ger op med byggelift, og det er ikke en kompliceret opgave. Der ses en kranspand på fotoet side 85 i ekstrakten, men overliggeren skulle ikke lægges op der, hvor spanden står, men 6-8 meter derfra, og man kunne godt komme forbi med byggeliften. Han tror også, der ses en afstiver til en tegloverligger på fotoet. En tegloverligger er 7 cm høj, og hvis den er på plads, skal betonoverliggeren løftes op over den. Det er i så fald nødvendigt at fastgøre betonoverliggeren i kæder eller stroppe. En tung overligger er en, der overskrider de vægte, man må løfte. Det gælder blandt andet en overligger på 102 kg. De overliggere, der var lagt over åbningerne A, B og C, var længere og dermed tungere. Der er øjer i tunge overliggere, hvor man kan fastgøre kæder. Man kan også lægge kæder rundt om overliggeren. Der er ikke fare forbundet med det, når det gøres af ham, der har truckcertifikatet, og som ved, hvordan man gør. Man kan godt bruge 5-6 cm brede lærredstropper. Han ved ikke, om der var løftestropper på arbejdspladsen, men der var kæder.

■■■■■■■■■■ har supplerende forklaret, at han blev færdiguddannet som murer i oktober 2008. Tommy Risager sagde, at det nu var tid til at lægge overliggerne op. Fotoene i ekstrakten side 85-87 har han fået af Jonas Christensen, som havde fået dem af sin bror. På fotoet side 85 ses den opmurede facade, hvor overliggerne er lagt op på den udvendige side, hvor de er understøttet af et stykke træ. Der ses også stillads, der er stillet op. Overliggerne lå ved den gule presenning, der ses på fotoet. Han og kollegaen tog overliggeren der og bar den ind i huset ad hovedindgangen. Man kunne på grund af terrænet ikke have brugt byggeliften. Han husker ikke, om der var øjer i den pågældende overligger. Han var med til at placere de store overliggere over åbning A, B og C. Det var lidt "et cirkus", og dermed mener han, at det var besværligt. De blev hejst op i remme, og et par mand tog imod. Åbningerne var omkring 4 meter, og vægten af overliggere var mere end det dobbelte af den pågældende overligger – de har været rigtig tunge. Han ved ikke, om de var bagud i forhold til tidsplanen. Han har fået undervisning i løfteteknik på skolen, og han vidst godt, hvordan man skulle løfte. Han har svært ved at huske, hvad der blev sagt om vægtgrænser. Det kan godt passe, at Anni har undervist i ergonomi en onsdag i uge 22 fra kl. 8.05 til kl. 13.25. Det stod ikke på overliggerne, hvor meget de vejede. Han var i lære i 3 år 8 måneder, og herunder var han ude i praktik. Han har ikke truckcertifikat og kan ikke umiddelbart køre truck. Stilladspladen ved hovedindgangen var skubbet til side. Det tager ikke lang tid, hvis der ikke er noget på den. Det kan nok tage et kvarter til 20 minutter, hvis der er sten og spande med mørtel på stilladset.

Tommy Risager har supplerende forklaret, at byggeliften skulle have været anvendt til at placere de tunge overliggere, herunder den omhandlede. Byggeliften var blevet anvendt ved placeringen af de andre tunge overliggere. Murerne var klar over, at den skulle bruges. Casper havde lagt de andre overliggere op sammen med Jim. Det var muligt at anvende byggeliften udefra ved at køre hen til væggen og løfte overliggeren ned. Det var ikke forsvarligt at gøre det på andre måder end ved at bruge byggeliften. Han mener ikke, at man kunne bruge palleløfteren til opgaven, for den kan kun løfte 10 cm, og overliggeren skulle 2,12 meter op. På fotoet side 85 ses et stillads foran huset, som man selvfølgelig skulle have flyttet for at kunne anvende byggeliften. Det ville måske tage 5 minutter. Man anvender overliggere over alle åbninger, så det er en ofte forekommende opgave ved byggeri. Man bruger byggelift eller en anden form for kran til at lægge tunge overliggere op. Byggeliften havde før kørt rundt om hele huset. Han mener ikke, der var en niveauforskel ved sandpuden, så byggeliften ikke kunne komme op. Der er ikke særlige faremomenter ved at lægge en overligger op med byggelift. Man sætter kæder i løfteøjjer eller lægger dem rundt om overliggeren og løfter så overliggeren op. Han vil ikke betegne det som en kompliceret opgave. Der er en sandpude under husets fundament. Der var en højdeforskel mellem terrænet og fundamentet langs soklen. En sandpude har ikke betydning for, om man kan køre ind til huset med byggeliften. På billedet side 85 ses stilladsbukkene, og når de kan stå pænt lige der, må der være plant, og så kan man også køre der med en traktor. Der skal være plant udenfor, når man bygger, ellers må murerne ikke gå der.

Jim Kristensen har supplerende forklaret, at han og [REDACTED] gik på samme hold på skolen. Der kom en ergoterapeut ud på skolen en hel dag og fortalte om løfteteknik. Ergoterapeuten var også til stede ved noget undervisning uden for skolen. Der var fokus på, at de skulle passe på sig selv. Det var en del af undervisningen i ergonomi, hvordan man undgik løfteskader. Han er overbevist om, at hans kolleger var klar over, at de store overliggere skulle løftes op med byggelift. Det er forkert at gøre det på en anden måde, og det ville ikke være forsvarligt, når man skal passe på sig selv. Han kunne også godt finde på at løfte en 80-100 kg tung overligger sammen med en kollega, hvis der ikke var andre muligheder. Der var en byggelift på byggepladsen. Ved de overliggere, han har været med til at lægge op, havde de fået at vide, at de skulle bruge byggeliften. I nogle tilfælde ville det ikke være muligt at lægge tunge overliggere op uden byggelift. En overligger kan ikke løftes op på plads med en palleløfter, der ikke kan løfte højt nok. Palleløfteren kan bruges til transport af en overligger. Som stilladset står på billedet side 85 i ekstrakten, ville det

nok tage 20 minutter at fjerne en sektion af stilladset. Der var ikke en niveauforskel af betydning op mod bygningen. Byggeliften har hele tiden kunnet køre rundt om huset. Hver gang, der er et vindue eller en dør, skal der lægges en overligger op. Når de er af en vis størrelse, anvendes der byggelift eller kran. Der er ikke specielle vanskeligheder forbundet med at oplægge en overligger med en byggelift. Han vil ikke betegne det som en kompliceret opgave. De små overliggere vejer nok 50 kg eller mindre. De helt tunge overliggere vejer nok 450 kg. I relation til tegningen side 79 i ekstrakten har han forklaret, at der var plant hen til bygningen. Han vil tro, at der var et plant areal med en bredde på 3 meter ud for huset. Hvis der stod et stillads, kunne man ikke komme hele vejen rundt om huset med en byggelift. Han husker grunden som en stor pandekage. Det er meget normalt fra starten at gøre en byggeplads flad med en rendegraver, så arbejderne kan komme sikkert frem og tilbage.

█ har yderligere forklaret, at der ikke var plant 3-4 meter ud fra bygningen. Det var maksimalt 1,80 meter fra huset og ud, og det var ikke nok til, at en byggelift kunne stå plant.

Procedure

Parterne har i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten og har procederet i overensstemmelse hermed.

Landsrettens begrundelse og resultat

Landsretten lægger til grund, at █ fik en skade i ryggen ved en arbejdsulykke den 31. august 2011, da han mistede taget i forbindelse med, at han sammen med en kollega bar en overligger med en vægt på ca. 100 kg, der skulle placeres over et vindue i et parcelhus under opførelse. Det kan ikke anses for forsvarligt at udføre arbejdet ved manuelt at håndtere en så tung overligger, og der burde have været anvendt byggelift.

Opgaven med placering af overliggere med forskellig størrelse og vægt i huset – der i hvert fald for så vidt angår de større overliggere krævede anvendelse af byggelift – kan ikke anses for at være af en sådan enkel og sædvanlig karakter, at det var forsvarligt at overlade tilrettelæggelsen af arbejdet til █ uden særskilt instruktion.

Det kan heller ikke efter bevisførelsen for landsretten lægges til grund, at Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S har givet fornøden instruktion om udførelsen af arbejdet, og det tiltrædes på den baggrund, at selskabet har tilsidesat sin pligt til at drage omsorg for en forsvarlig tilrettelæggelse af arbejdet. Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S er derfor erstatningsansvarlig i anledning af arbejdsulykken.

Landsretten tager herefter [REDACTED]s påstand til følge.

Efter sagens udfald sammenholdt med parternes påstande skal Codan Forsikring A/S som mandatar for Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S betale sagsomkostninger for landsretten til 3F - Fagligt Fælles Forbund som mandatar for [REDACTED] med i alt 66.660 kr. Beløbet omfatter 62.500 kr. inkl. moms til udgifter til advokatbistand og 4.160 kr. til retsafgift. Landsretten har ved fastsættelsen af beløbet til dækning af udgifter til advokatbistand lagt vægt på sagens økonomiske værdi og dens omfang.

Efter sagens udfald sammenholdt med parternes påstande for byretten stadfæstes byrettens afgørelse om sagsomkostninger.

Th i k e n d e s f o r r e t:

Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S tilpligtes at betale [REDACTED] 839.849,90 kr. med tillæg af procesrente af 187.998,25 kr. fra den 9. september 2012, af 114.905,18 kr. fra den 4. februar 2013, af 72.298,19 kr. fra den 17. september 2013, af 305.382,24 kr. fra den 10. november 2014, af 84.228,74 kr. fra den 5. oktober 2015 og af 75.037,30 kr. fra den 21. april 2016, alt til betaling sker.

Byrettens afgørelse om sagsomkostninger stadfæstes.

Codan Forsikring A/S som mandatar for Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S skal betale sagens omkostninger for landsretten til 3F - Fagligt Fælles Forbund som mandatar for [REDACTED] med 66.660 kr.

Det idømte skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.

Mogens Heinsen

Torben Geneser

Marianne Hornbjerg

(kst.)

Udskriften udstedes uden betaling.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Vestre Landsret,

Viborg den 30. juni 2017

B. Ørris

retssekretær

Udskrift af dombogen

DOM

Afsagt den 10. juni 2015 i sag nr. BS 7-157/2013:

3F som mandatar for [REDACTED]

[REDACTED]
9850 Hirtshals
mod

Codan Forsikring A/S som mandatar for Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S
Doggerbanke 10
9850 Hirtshals

Sagens baggrund og parternes påstande

[REDACTED] kom den 31. august 2011 til skade under udførelse af sit arbejde som murer. Denne sag, der er anlagt den 4. februar 2013 angår spørgsmålet om, hvorvidt Harry Thaarup Murer- & Entreprenørforretning A/S som arbejdsgiver er ansvarlig for denne skade.

Sagsøgerens påstand er, at sagsøgte tilpligtes at betale [REDACTED], 680.583,86 kr. med tillæg af procesrente af 187.998,25 kr. fra den 9. september 2012, af 114.905,18 kr. fra sagens anlæg, af 72.298,19 kr. fra den 17. september 2013 og af 305.382,24 fra den 10. november 2014.

Sagsøgtes påstand er frifindelse.

Oplysningerne i sagen

Denne dom indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a, stk. 2.

[REDACTED] fik en skade i ryggen, i forbindelse med, at han sammen med sin kollega Casper Olsen bar en vinduesoverligger ind i et parcelhus, der var under opførelse.

Parterne er enige om årsagssammenhæng mellem arbejdsulykken og skaden og om erstatningskravets opgørelse. Erstatningskravet består af erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, godtgørelse for svie og smerte og positive udgifter.

Forklaringer

[REDACTED] har forklaret, at han blev uddannet som murer i 2009

efter at have været voksenlærling. Han blev ansat hos Harry Thaarup i maj 2011. Inden da havde han arbejdet i Norge og hos murerfirmaet William Andersen som murer. Han havde således ca. 6 års erfaring som murer på skadestidspunktet. Hos Thaarup skulle han lave forskellige mureropgaver, parcelhuse, badeværelser, skorstensreparationer, blandet privat og industri. Han arbejdede mest på egen hånd, men når der var tale om nybyggeri, var der flere til stede. På skadestidspunktet havde de været i gang med byggeriet i 1 - 2 måneder. Når byggeprocessen starter, placerer de materialerne hensigtsmæssigt, og det havde lånt naboens palleløfter til. Der var da lagt køreplader ud, som de kørte på og kørte ind ad gavlen. Materialerne var placeret midt i huset. De var blevet sat ind med en kran. Han kom til, da de var ved at montere sokkel. Han skulle løfte overliggeren ind på et badeværelse, og den skulle monteres i 2,20 eller 2,40 meters højde og være vinduesoverligger. Det var det vindue, der fremgår af sagens bilag 24, det handlede om. Det er ham, der har taget billedet. Facadesiden var da muret op, og der var monteret overligger på ydersiden, og derfor var det nødvendigt at montere indefra. Jim og Thomas havde muret mursten op. Der havde været problemer med, at gavlen ville vælte, og derfor havde de sikret den ved at mure facaden op, så det ikke også skete der. Der var også sat støtter op. Billedet i sagens bilag E er taget noget før uheldet. Da var der endnu ikke muret op med mursten. Overliggeren skulle monteres, hvor der er afsat kryds på sagens bilag 28. Palleløfteren på traktoren kunne ikke komme forbi og kunne derfor ikke bruges. Hvis det havde været muligt, var det forventeligt, at de brugte byggeliften, som var til stede. Man kunne ikke køre ind med byggeliften ad den indgang, der var markeret som C, fordi der stod materialer på paller. Hans makker, Casper, brugte byggelift meget, og det er hans opfattelse, at hvis det overhovedet havde været muligt, ville Casper have brugt den. Det ville dog give 2 ekstra manuelle løft af overliggeren, både af og på liften. Terrænet var ikke plant, jorden op til huset var ikke vinklet, der var blandt andet en sandpude, og man skulle træde op over soklen, der var 25 - 30 cm. De tog overliggeren fra pallen og gik ind til badeværelsesvinduet. De kunne ikke gå ind fra den anden side, fordi der stod understøtning, og der var sat stillads op indvendig. Der var endvidere et rullestillads, og der var også lager af gasbeton indenfor. De valgte derfor den eneste vej, der var ind, og det var også den korteste. De kunne have brugt liften et stykke af vejen, måske hen til hjørnet, men ikke inde i huset. Løftet foregik på den måde, at Casper gik forrest og bar bagud. Sagsøgeren bar forlæns og gik bagest. De gik begge forlæns. På et tidspunkt mistede han taget i overliggeren. Hans underarm var anspændt, og da Casper trådte op og ind i huset, bar sagsøgeren hele vægten. Han vil ikke beskrive det som om, at han var ved at snuble, men det var nærmere hans hånd, der gav op, måske var muskelen syret til. Han greb ud efter overliggeren, og det blev til en slags snublen. Han fik fat igen, men overliggeren gik direkte ned, og han fik et knæk eller et smæld i ryggen. Han fik senere at vide, at der var en muskel i hans overlår, der var beskadiget, men det kunne ikke lokaliseres, fordi hans smerter i ryggen var så voldsomme. Det var den første overligger, de skulle tage fra pallen, der havde ellers ligget andre overliggere inde i huset, som de havde brugt. De kunne ikke have brugt palleløfteren til denne

overligger. De kunne ikke køre på sandpuden. De ville heller ikke kunne have brugt en sækkevogn. Den ville ikke kunne køre med 100 kg. Hvis der havde været en palleløfter inde i huset, kunne den eventuelt have været brugt på de åbne arealer, men de skulle ned ad en gang, og der stod også en skæremaskine. De ville ikke kunne manøvrere med en 2 m lang overligger ned ad gangen og ind ad døren. Heller ikke sækkevognen havde været en mulighed. Endelig skulle overliggeren også løftes op på pladsen, hvor den skulle ligge, og det skulle ske manuelt. Alle basistingene var sat op over det hele og væggene var sat op. Det kunne være svært at få vinklet overliggeren rundt og ind på badeværelset. Det ville være frygteligt besværligt, men det kunne måske lade sig gøre. Det var Tommy Risager, der var formand på pladsen. Han er ikke klar over, om Tommy havde set, at de løftede overliggeren, men Tommy var der jævnligt, måske et par gange om dagen. De havde ikke fået instruktion i håndtering af overliggeren. Der var sket montering af 2 overliggere på de åbninger, der i bilagene er markerede som A og B og på gavlsiden, hvor der var stillads, og hvor kollegaerne murede. Sagsøgeren tror, at Thomas Risager og Jim også havde sat overliggere op, og at de havde gjort ligesådan. Måske var der monteret 4 - 5 stykker i alt. De var også blevet løftet op manuelt, det var den eneste mulighed, når der ikke var hjælpemidler. Overliggerne på bagmuren var lagt op manuelt fra et stillads. Overliggerne over dørhuller var mindre og ikke så tunge. Der var også monteret store overliggere over åbningerne A og B. De var monteret med bygge-lift. De var løftet op på en palle. Overliggeren, de bar ind, var den første af dem, der var blevet efterleveret. Det var forudsat, at overliggeren manuelt skulle løftes op i 2,40, og så var der ikke den store forskel i at løfte ude fra vejen og ind. De havde ikke overvejet at kontakte arbejdsgiveren. De havde ikke fast en løftevogn. På et tidspunkt havde de lånt en løftevogn af naboen i forbindelse med opstarten, men den var ikke på pladsen den dag, og han har ikke set en sækkevogn. De havde bedt om en løftevogn, og den ville Tommy komme med, men det var ikke sket. Palleløfteren, de lånte, kunne de køre med i huset. De kunne eventuelt have kørt overliggeren på palleløfteren, men den havde de ikke til rådighed hele tiden. De havde efterlyst en palleløfter, samt nogle søm og en skruetvinger og nogle handsker. Nogle gange kom der nogle småting, andre gange måtte de selv hente det. Han er ikke klar over, hvordan de resterende overliggere kom ind. I forbindelse med skoleforløb på mureruddannelsen får man vist, hvordan man skal løfte, men han kan ikke huske, at der var et fag, der hed ergonomi. Han husker ikke at have fået at vide, hvor meget man må løfte, eller at have fået materiale herom udleveret. De kunne ikke se, hvad overliggeren vejede, men de kunne mærke vægten. Det var forventet, at de skulle udføre et stykke arbejde, så det gjorde de. Han havde ikke rygproblemer på skadestidspunktet. Han havde tidligere haft problemer med sin ryg, men det var ikke noget, han spekulerede på. Han har været i arbejdsprøvning et par gange og er senest i revalideringspraktik, der er ingen afklaring endnu. Der er heller ikke nogen afklaring i arbejds-skadesagen.

Jørgen Thaarup har forklaret, at firmaet blev startet i 1948 af hans far som et murerfirma. Han selv indtrådte i 1976 og har været ejer siden. Murerfirmaet har 8 - 15 medarbejdere afhængig af årstid og situationen i branchen. De beskæftiger sig både med private og offentlige byggerier. Det var Tommy Risager, der havde ansat [REDACTED]. [REDACTED] var en dygtig murersvend, og der har ikke været noget at kritisere ham for. På skadestidspunktet var facade-mure og skillevægge under opførelse. Nogle ydermure og en del af bagmurene var opmuret. De havde haft hærværk i starten af byggeriet, hvor nogle vægge var blevet væltet, og derfor var der blevet efterleveret nogle overliggerer på vendepladsen. På 3 sider af byggeriet var der tørt og plant, mens der på den fjerde side blev opblødt, når det regnede. Det var der, hvor der var blandeplads. Byggeliften kunne køre over alt på pladsen. Der var også en palleløfter på pladsen. Det havde de aftalt med genboen, som var en murersvend, der var ved at opføre sit eget hus, og han kunne så til gengæld låne deres byggelifte. Naboens palleløfter var på betondækket hele tiden.

Det var Tommy Risager, der var leder af byggepladsen. Han var der et par gange dagligt. Jørgen Thaarup var der selv et par gange ugentligt. Det var hans opfattelse, at de tilbudte hjælpemidler blev brugt. Overliggerne blev leveret på en palle. Det var hans forventning, at de transporterede dem ind på betondækket med byggeliften og rundt med palleløfteren. Man kunne få materialer ind, dels var der ikke muret op omkring det, der er betegnet som åbning C og ikke formuret omkring åbningerne A og B, så der har været adgang. De tunge overliggerer skulle lægges på plads ved hjælp af byggeliften. De 2 første billeder på sagens bilag E er taget før skaden. Det kan være 3 - 4 uger før. De øvrige er taget og dateret efter uheldet. De afstivninger, der kan ses, er ikke til hinder for, at der kan lægges overliggerer op. Man kunne komme til, hvis man fjernede afstivningsmaterialet og passede på med ikke at ramme muren. Afstiverne var formentlig sat op for at støtte murene i lysningerne. De ville kunne fjernes på 1 minut.

Det er ikke forsvarligt at udføre opgaven på anden måde end ved at bruge byggeliften. Overliggerne har 2 løfteøjer indstøbt. Der kan sættes kæder på, og de kan være på gaflerne på liften, der kan gå op til 6 m. Placeringshøjden var nok 2,20 m. Han har ikke hørt om, at der har været nogen henvendelser omkring tekniske hjælpemidler. Hvis der var noget, der var nødvendigt for udførelsen af opgaven, skulle man henvende sig til Tommy Risager. Der var ikke en stram tidsplan, der skulle overholdes, og murerne var ikke på akkord, så der var ingen grund til at forcere opgaven. Det var hans opfattelse, at de ansatte kendte til løfteteknik, og deres personlige værnen om sig selv er børnelærdom fra undervisningen på skolen i ergonomi. Hvis han havde set dem løfte, som det er beskrevet, ville han have bedt dem om at stoppe, og hvis det gentog sig, kunne de eventuelt blive fyret efter en skriftlig irettesættelse. Han havde forventet, at de anvendte den fremgangsmåde som ved de øvrige overliggerer. Der havde de brugt kæder. Der er forskellige typer overliggerer i facaden og i gavlene. Det er forskelligt, hvor meget overliggererne skal bære. De, der skal lægges oppe i gavlene og over døre og vinduer, kan lægges op med hånden. Dels er de kun ca. 110 cm, og der er tale om en-

keltstensoverliggerne. Over åbningerne A, B og C er overliggerne lagt op med kæder, og den aktuelle skulle lægges op på samme måde. Den kunne også lægges op via palleløfteren, men så skulle den løftes over på pallen. Der er i alt 8 store overliggerne på sagens bilag 46. Han har ikke været involveret i, om de skulle bruge kæder. Han går ud fra, at de skåner sig selv mest muligt. Han har ikke set nogen af overliggerne blive løftet ind. Der var kæder til stede, der kunne bruges, men det er forskelligt, om der bruges kæder eller kraner.

Der var indgået en aftale mellem Tommy Risager og naboen om, at de måtte bruge palleløfteren, og så kunne han bruge deres byggelift om aftenen. Det havde Jørgen Thaarup fået at vide, inden uheldet skete. Det ville ikke være praktisk at bruge en sækkevogn til opgaven. En løftevogn ville være helt ideelt til at flytte overliggeren rundt, men ikke til at løfte den op. Måden, det skulle gøres på, var med byggelift og kæder udefra. Han går ud fra, at [REDACTED] har fået instruktion om, at det skulle monteres ligesom de øvrige tunge overliggerne var blevet det. Han ved ikke, hvem der har gjort det. Der er krav om truckcertifikat, når man skal bruge en byggelift. Det har [REDACTED] ikke, men det havde Casper Olsen. Tommy Risager har heller ikke. Han er ikke klar over, om Thomas Ørum havde. Han ved ikke, om der var nogen uden certifikat, der kørte med byggeliften.

Vidnet Jonas Christensen har forklaret, at byggepladsen var lige over for, hvor han samtidig var selvbygger af et hus. Han er uddannet murer. Han var ikke til stede for tidspunktet for skaden. Der var ikke en aftale om, at de kunne låne en løftevogn af ham, men han havde rådighed over en løftevogn, han havde lånt af en anden. Den var ikke til rådighed for Thaarups byggeri. De hjalp hinanden håndværkerne imellem, men der var ikke en egentlig aftale. Der var meget gravet op omkring byggeriet. Det var optimalt at få overliggerne løftet ind med en kran. Der var en byggelift på stedet, men det var nok ikke nemt at komme omkring med den, fordi der var gravet op. De talte om, at det havde været nemmere, hvis de var løftet ind med en kran. De kunne ikke rigtig bruge byggeliften. Det talte de om på stedet. Han har ikke set, hvordan overliggerne er blevet monteret og har ikke set, om der er blevet brugt kæder. Han lånte byggeliften på den måde, at de havde kørt nogle ting ind for ham. Det var ikke ham selv, der kørte med Thaarups byggelift. Den palleløfter, han havde lånt, stod ikke på deres plads, og der var gravet op, så de ikke kunne køre med en byggelift. Han har ikke certifikat til at køre med en byggelift. Han ville måske give sig i kast med at bære en overligger som den omhandlede, hvis der ikke havde været andre muligheder. Han har lært om ergonomi på skolen.

Vidnet Casper Olsen har forklaret, at han husker situationen, hvor [REDACTED] kom til skade. Han var på arbejde. De skulle have en overligger hen over et vindue. Det kan godt passe, at det var badeværelsesvinduet. Han tror, at overliggeren var et par meter lang. Han mener, de stod uden for huset og skulle ind i huset for at have den monteret. Der var ikke plads til at montere

udefra. Han mener, at [REDACTED] gik forrest og bakkede, de havde nok båret den et par meter uden for og et par meter inden for. [REDACTED] faldt og fik den ned over sig. Det kan godt være, at det var [REDACTED], der gik bagerst. Der var ikke plads til at bruge byggeliften. Det er arbejdsmanden der bruger byggeliften, fordi det kræver truckcertifikat. De andre overliggerer var monteret ved hjælp af byggelift. Det var i stuen, og de skulle højere op. De havde enten ligget på gafflerne eller også havde de hængt, hvis der var øjer i. Han mener ikke, at der var øjer i den, han og [REDACTED] bar ind, så hvis liften skulle have været brugt til den, skulle den have ligget på gafflerne. Han mener, at Tommy sagde, hvordan de skulle få den ind. Overliggerne på 2 m vejede ikke så meget, han vil tro, at der var tale om 60 - 70 kg. Han husker ikke, om det syrede til i musklerne. Han mener ikke, at ydermurene var muret op. De murede gasbetonen først. Overliggerne var til stede. Han husker ikke, at overliggerne var blevet efterleveret. Af hjælpemidler havde de en stenvogn, en trillebør og palleløfteren. Han husker ikke, at de manglede nogle hjælpemidler. Han mener, at der stod materialer uden for huset, så de ikke kunne bruge byggeliften. Han husker ikke, at de bar overliggeren fra vendepladsen. Han mener kun, at de var inde i huset. Det er normalt, at man bruger en stenvogn. Han mener ikke, at der var øjer i de små overliggerer, og han mener ikke, at denne overligger vejede 100 kg. Han husker ikke, hvor den skulle placeres, men det kan godt passe, at det var i badeværelset. Han mener ikke, at der var plads uden for huset, til at man kunne køre med byggeliften. De kunne have lagt overliggerne inde i huset i hjørnet ved badeværelset. Han mener ikke, at gavlen var muret op, eller at der var stillads. Der var ingen, der var begyndt at mure udvendig. Han kan ikke huske, hvem af dem der tog initiativet til at bære overliggeren ind. Det var nok en fælles beslutning.

Vidnet Tommy Risager har forklaret, at han blev udlært som murer for 30 år siden og har været omkring 25 år hos Harry Thaarup. Han var på byggepladsen mindst én gang dagligt. Arbejdet foregik efter en tegning. Der var enighed om, hvor de starter, og hvad der er mest praktisk at gøre. Han mener ikke, at der var uklarheder. Han har tiltro til de uddannede murer på pladsen. De bestemmer lidt selv, hvordan de griber det an. Af tekniske hjælpemidler var der en byggelift, en palleløfter, en sækkevogn og måske en stenvogn. Palleløftervognen var naboens, og der var lavet en aftale om at låne den. Han kan ikke huske, hvem der lavede aftalen, men palleløfteren var der under hele byggeriet, den kan ikke undværes. Der var ingen, der efterspurgte tekniske hjælpemidler. Det er hans opfattelse, at [REDACTED] vidste, hvordan hjælpemidlerne skulle anvendes. Man lærer ergonomi på Teknisk Skole, og man lærer at kende reglerne for løft. Overliggerne i gasbeton over vinduesåbningerne vejer ca. 100 kg. Det har leverandøren oplyst. Den skulle placeres over den åbning, der går helt til jorden på sagens bilag E. Der var placeret andre overliggerer og også tungere. De var løftet ind med en byggelift, og han gik ud fra, at de også ville gøre det med denne her. Der var plads til at køre hen til huset med gafflerne på byggeliften. De største overliggerer med løfteøjer har nok været løftet ind med kæder og de andre fra liften. Hvis der var muret op, skulle den fires ned ovenfra i kæder i stedet for at ligge på gaff-

ler. Det ville stadig være muligt at transportere den inde i huset. Der har været åbninger, så de kunne køre med byggeliften og så videre med palleløfteren. Der var mange af de indvendige vægge, der endnu ikke var lavet, så palleløfteren kunne godt køre der. Den har kørt med andre materialer inde. Han ved ikke hvorfor, at de bar overliggeren ind. Han kan ikke huske, om der var muret op, som det fremgår af sagens bilag E. De talte ikke en helt masse om udførelse af byggeriet ud over de daglige ting. Det går bedst, hvis de uddannede murer griber det an, så det er bedst for dem. Hvis han havde set dem bære overliggeren, ville han nok have bedt dem om at bruge byggeliften, når den nu var der. Måske har de ikke gidet at starte liften op, hvis den har stået på den anden side af huset, ellers ved han ikke hvorfor, at de ikke har brugt den. Byggeliften kan ikke have været i brug til andre, for der var ikke andre håndværkere på pladsen. Der var ■■■, Casper og Thomas. Den anden murer havde fri den dag. Det var kun Casper, der havde certifikat, men alle kan køre med byggeliften. Han er ikke klar over, om der var andre overliggere, der blev båret som denne. Der var ikke en direkte instruktion om, at man ikke måtte bære den. Hvis den er blevet transporteret på palleløfter inden for, havde de været nødt til at løfte den op. Det var ikke acceptabelt, så det var byggeliften, der skulle bruges. Der kan sænkes ned ude fra. Han ved ikke, om der var øjer i denne overligger, men der kunne monteres kæder rundt om den. Der er ikke fare for, at den glider, og hvis der er, kan man bruge stroppe. Han kan ikke huske, om der var løftestropper til stede.

Vidnet Thomas Ørum har forklaret, at han er udlært murer. Han var lærling ved Harry Thaarup, men er ikke længere ansat der. Han gik fast på byggepladsen, hvor ■■■■■ kom til skade. Af hjælpemidler var der en byggelift, en palleløfter som de lånte hos Jonas og en sækkevogn. Materialerne blev leveret ude ved vejen. De brugte byggeliften til at flytte dem med. De kunne bruge den til at transportere overliggeren, og så kunne de fortsætte med palleløfteren. Han var med til at sætte overliggere op. De store blev sat op med byggeliften, og de lette blev løftet op via stillads. De lå enten på gafflerne, ellers blev de løftet med kæder afhængig af dimensionerne og afhængig af, hvor de skulle placeres. Han var til stede, da uheldet skete. ■■■ og Casper løftede overliggeren igennem huset. ■■■ snublede og greb ud efter den. Han tror, at det var en 160 cm overligger, men han kan ikke 100% huske, hvor den skulle hen. Overliggeren havde nok ligget ude ved vejen. De kunne køre den ind med byggeliften. De brugte ikke byggeliften, hvis det var hurtigere og nemmere, at de bar den. Han tror, at de gjorde det, fordi det var nemmere. Han har også været med til at løfte ind, men han tror ikke, at han har løftet nogen, der var længere end 160. De vejede nok 80 - 100 kg. Det kunne man godt klare 2 mand. Han ved ikke, om der var øjer i den, som de bar. Det var der i nogle af dem. Han så dem ca. midt i huset, mens de bar overliggeren, han stod ved gavlen ud mod vejen. De kom ind igennem ved gavlen, som endnu ikke var sat op. ■■■ gik baglæns. Han fulgte dem ikke hele vejen.

Vidnet Jim Kristensen har forklaret, at han er uddannet murer i september

2009 samtidig med [REDACTED]. De har gået på skole sammen. De fik undervisning i ergonomi, så de kender reglerne for løft mv. Han var normalt på pladsen, hvor uheldet skete, men han havde fri på uheldsdagen. Processen var nået der til, at de var begyndt at mure på gavlen, og der var sat stillads op. Han er i tvivl om, om der også var stillads indvendig. Overliggeren skulle ligge over den første åbning. Det passer med dimensionen. Han havde været med til at lægge de store op, og det skete med byggelift. De første på gaffer og de næste med kæder. De kunne have brugt byggeliftet her, der var igen grund til at være i tvivl om det. Hvis der var nogen, der var blevet lagt op med håndkraft, var det de små. Byggeliftet var hele tiden på pladsen i den tid, han var der. De kunne køre materialer ind i huset enten via skydedørene til soverummene eller til opholdsrummene. Det var ikke alt, man behøvede at løfte ind med kran. Han mener, at palleløfteren var der hele tiden. Den var den eneste mulighed, de havde for at flytte gasbetonen rundt inden for. Hvis de havde brugt palleløfteren, skulle de have løftet overliggeren på plads med håndkraft, og det er ikke den rigtige måde. De små overliggere var blevet lagt op med håndkraft. De har nok vejet ca. det halve af det den som Casper og [REDACTED] bar. Hvis overliggerne er tungere end det, kan de ikke styre dem uden hjælpemidler. Vægten var anført på enden af overliggeren, så den kendte de. Overliggerne lå ude ved vejen, fordi der var tale om omleverance, ellers var de blevet kørt ind med en byggelift. Der lå gasbeton i opholdsrummene, men han ved, at der hele tiden var en adgangsvej. Den løftevogn, de havde, var genboens, den havde de alle hverdagene. Der har ikke være dage, hvor de ikke har haft den. Det var den eneste mulighed, de havde for at flytte gasbeton, og det skulle de nærmest hele tiden. Det er muligt, at han ville forsøge at lægge en 80 - 100 kg tung overligger op sammen med en kollega, hvis der ikke havde været andre muligheder. Han kan ikke huske, om der stod afstivere ude ved muren på skadestidspunktet, men det står der, indtil der er skalmuret. Han er ret sikker på, at der ikke var muret på andre steder end på gavlen.

Parternes synspunkter

Sagsøgeren har til støtte for den nedlagte påstand i påstandsdokument af 28. april 2015 gjort gældende:

at sagsøgte er erstatningsansvarlig overfor [REDACTED] i anledning af skaden,

at det pågældende arbejde ikke var planlagt, tilrettelagt eller udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, jf. normen i arbejdsmiljølovens § 38,

at de anvendte tekniske hjælpemidler ikke var indrettet eller blev anvendt sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, jf. normen i arbejdsmiljølovens § 45,

at der ikke blev ført et effektivt tilsyn med arbejdets udførelse, ligesom der ikke blev givet instruktion om de faremomenter, der var forbundet med

arbejdets udførelse jf. normerne i arbejdsmiljølovens §§ 16 og 17, stk. 2.

I forbindelse med ovennævnte gøres det nærmere gældende,

at overliggeren burde have været løftet ind i huset og placeret på vinduet ved hjælp af et hjælpemiddel, f.eks. en kran, så [REDACTED] og hans kollega ikke skulle bære og løfte den manuelt jf. AT-vejledning D 3.1 om løft, træk og skub, hvoraf det fremgår, at løft og bæring af et emne på 70 kg. er sundhedsskadeligt, når man er to om opgaven,

at overliggeren burde have været placeret tæt ved huset, således at den ikke skulle transporteres over så stor en afstand og der burde til transport af overliggeren have været f.eks. en palleløfter til rådighed,

at der ikke var en palleløfter til rådighed,

at der heller ikke var andre hjælpemidler til rådighed, selvom [REDACTED] og hans kolleger flere gange havde anmodet om hjælpemidler, og

at [REDACTED] før ulykken var henvist til at låne en palleløfter fra Jonas Christensen, som var murer og på daværende tidspunkt var ved at bygge sit eget hus på grunden overfor. 3 Det bestrides,

Det bestrides,

at overliggeren blev kørt ind i huset med byggeliften, og

at der var en sækkevogn på pladsen, som var egnet til at transportere overliggeren.

Sagsøgte har i påstandsdokument af 29. april 2015 til støtte for den nedlagte påstand gjort gældende:

at sagsøgtes arbejde var tilrettelagt sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt,

at der var afgivet fornøden instruktion,

at der var stillet de nødvendige hjælpemidler til rådighed,

at sagsøger valgte i strid med afgiven instruktion at flytte en overligger manuelt, til trods for at der var stillet egnede hjælpemidler til rådighed,

at sagsøgte førte fornødent tilsyn, idet sagsøgtes formand dagligt førte tilsyn med arbejdet,

at sagsøger var en erfaren murer, som havde arbejdet indenfor

- murerfaget i mere end 7 år på skadestidspunktet,
- at der var tale om en simpel og vanligt forekommende arbejdsopgave,
- at sagsøger bærer bevisbyrden for, at uheldet skyldtes ansvarspådragende fejl eller undladelser fra sagsøgtes side,
- at denne bevisbyrde ikke er løftet,
- at sagsøgte ikke er ansvarlig for det uheld, der overgik sagsøger.

Parterne har i det væsentlige procederet i overensstemmelse hermed.

Retten's begrundelse og afgørelse

Det kan efter bevisførelsen ikke med sikkerhed lægges til grund, at der på ulykkestidspunktet var et hjælpemiddel i form af en palleløfter til stede på arbejdspladsen, idet der er afgivet uoverensstemmende forklaringer herom. Det kan ej heller ud fra de afgivne forklaringer og de fremlagte fotos fastlægges, hvor langt man var nået med byggeriet på ulykkestidspunktet, herunder om der var muret op udvendigt og i givet fald hvor, ligesom det er uklart, hvor der stod stillads.

Det kan efter bevisførelsen, herunder [REDACTED]s og vidnet Tommy Risagers forklaringer samt de tekniske specifikationer lægges til grund, at den omhandlede overligger vejede omkring 100 kg. Det fremgår af Arbejdstilsynets vejledning D.3.1, om arbejdets udførelse ved blandt andet løft, at det anses for sundhedsskadeligt, at to personer manuelt løfter mere end 50 kg uanset rækkeafstanden.

Der er ikke efter bevisførelsen grundlag for at fastslå, at der var givet fornøden instruktion om, at opgaven med oplægning af den omhandlede overligger skulle løses ved anvendelse af byggeløfter. Tommy Risager har forklaret, at han gik ud fra, de ville bruge byggeløfter, idet de andre overligger var løftet ind med denne, men at der ikke var en direkte instruktion herom. Jørgen Thaarup har forklaret, at han gik ud fra, at de ansatte havde fået instruktion, og at de skånede sig selv. Det var hans opfattelse at hjælpemidlerne blev brugt. Efter hans opfattelse var det ikke forsvarligt, at udføre opgaven med at lægge overliggeren på plads på andre måder end ved anvendelse af byggeløfter udefra, og dette var muligt.

[REDACTED] og Casper Olsen har forklaret, at det ikke var muligt at anvende byggeløfter til den konkrete opgave. Thomas Ørum har forklaret, at andre - men muligvis mindre - overligger var løftet ind manuelt. Jim Kristensen har forklaret, at han også ville have forsøgt at placere overliggeren manuelt, hvis der ikke var andre muligheder.

Det kan herefter lægges til grund, at nogle overliggere, men ikke alle, var blevet placeret ved hjælp af byggeliften. Der har således ikke på byggepladsen været en entydig opfattelse af, hvordan placering af overliggere skulle ske. Det kan herefter ikke lægges til grund, at der var tale om en så enkel eller rutinepræget opgave, at instruktion om løftemetode og tilsyn hermed ikke var fornødent. Det er på denne baggrund godtgjort, at sagsøgte har tilside-sat sin pligt til at drage omsorg for en forsvarlig tilrettelæggelse af arbejdet og sin pligt til at føre tilsyn med, at arbejdet blev udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Sagsøgte er derfor ansvarlig for den skete skade. Som følge heraf, og da kravet ikke i øvrigt er bestridt, tager retten sagsøgerens påstand til følge.

Efter sagens udfald skal sagsøgte betale sagsomkostninger til sagsøgeren.

Efter sagens omfang og forløb, herunder at sagen har været forelagt Retslægerådet, fastsættes omkostningerne til 79.580 kr., hvoraf 16.650 kr. dækker retsafgift, 62.500 kr. inklusive moms vedrører omkostninger til advokat, og 430 kr. dækker omkostninger til vidneførsel.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte Harry Thaarup Murer- og Entreprenørforretning A/S skal til sagsøgeren [REDACTED] betale 680.583,86 kr. med tillæg af procesrente af 187.998,25 kr. fra den 9. september 2012, af 114.905,18 kr. fra sagens anlæg, af 72.298,19 kr. fra den 17. september 2013 og af 305.382,24 kr. fra den 10. november 2014.

I sagsomkostninger skal sagsøgte til sagsøgeren betale 79.580 kr.

De idømte beløb skal betales inden 14 dage.

Dorthe Petersen

/ins

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Retten i Hjørring, den 10. juni 2015.

Anne Marie Løth, kontorfuldmægtig